

TUONTIPUUN ALKUPERÄKYSYMYKSET

Terhi Koipijärvi, laatu- ja ympäristöjohtaja
Metsäliitto Osuuskunta
PL 10, 02020 METSÄ
Puh: 0104 694 857
terhi.koipijarvi@metsaliitto.fi

Puun tuonti Suomeen kasvaa tänä vuonna jopa yli 20 miljoonaan kuution. Suurin osa (90 %) puusta tuodaan Venäjältä ja Baltiasta, joista Venäjä on selvästi merkittävin tuontipuun hankinta-alue. Suomeen tuodaan eri puutavaralajeja, mutta edelleen tärkein tuontiartikkeli on lehtikuitupuu. Havupuun ja tukin osuus on kuitenkin koko ajan kasvanut.

Tuontipuulla on tärkeä rooli suomalaisen metsäteollisuuden puuraaka-aineena. Tuontipuutoimituksilla Neuvostoliiton ajoilta on jo pitkä historia, mutta tuontipuuvolyymit alkoivat kasvaa selkeästi 1990-luvulla tähän päivään asti. Joidenkin ennusteiden mukaan (METLA) esimerkiksi tuontitukin toimitusmäärät ovat saavuttaneet huippunsa.

Alkuperäkysymysten esiintulo

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen alkoi keskustelu tuontipuun alkuperästä. Samoihin aikoihin Suomessa alkoi metsänhoitomenetelmien ja puunkorjuun ympäristöasioiden voimakas kehitys, joista seurasi esimerkiksi uudet metsä- ja luonnonsuojelulait vuonna 1997 ja ympäristöystävällisemmät metsänhoitomenetelmät. Metsäsertifiointi astui mukaan kuvaan. Samaan aikaan kun Suomessa kestävän metsätalouden toimenpiteitä kehitettiin ja toimeenpantiin, markkinoilla lähinnä ympäristöjärjestöjen aloitteesta huolestuttiin tuontipuun alkuperästä – toimittiinko myös tuontipuun hankinta-alueilla vastuullisesti?

1990-luvun alussa metsäteollisuudella oli vain karkea kuva mistä tuontipuun toimitettiin: se saattoi tulla tuhansienkin kilometrien päästä Uralin takaa. Kuljetusasiakirjoissa luki lähtöpään rautatieasema, joka oli ainoa alkuperäkoordinaatti. Puun toimitusmatkat lyhenivät vuosi vuodelta rautatietariffien noustessa, ja Luoteis-Venäjältä tuli suomalaisen metsäteollisuuden raakapuunhankinta-alue ja toiminta keskittyi Euroopan puoleiselle Venäjälle.

Nykyään Metsäliiton Venäjän tuontipuun tärkeimmät toimitusalueet ovat Karjalan tasavalta ja Leningradin, Vologdan sekä Novgorodin läänit. Toimitukset ovat painottuneet yhä lähemmäksi valtioiden rajaa, ja tämänkin takia alkuperä on tänään helpommin hallittavissa.

Kun kiinnostus ja jopa markkinoiden vaatimus tuontipuun alkuperästä kasvoi, metsäteollisuusyritykset tiukensivat puukauppasopimusten alkuperäklauzuulia: ”puuntoimittaja on velvollinen osoittamaan puun alkuperän ja puun ostajalla on oikeus tarkastaa alkuperä. Puun tulee olla peräisin laillisista kohteista”.

Puun myyjät alkoivat toimittaa suomalaisille metsäyrityksille niiden hakkuualojen koordinaatit ja hakkuulupatiedot, joista puu toimitettiin suomalaisiin tuotantolaitoksiin. Hyvin pian todettiin, että pelkkien pyöreällä leimalla leimattujen asiakirjojen toimittaminen ei ollut riittävää, vaan tarvittiin puun alkuperän tarkastuksia itse hakkuualueille.

Alkuperän seuranta ja tarkastaminen

Aluksi hakkuuala-auditointeja tehtiin suomalaisten asiantuntijoiden voimin mutta kehitys kulki oikeaan suuntaan: rekrytoitiin baltialaisia ja venäläisiä asiantuntijoita auditoimaan toimitetun puun alkuperää. Näillä paikallisilla osaajilla, jotka ovat metsä- ja ympäristöasiantuntijoita omissa maissaan ja tuntevat maan lait ja säännökset, on ollut merkittävä rooli kehitettäessä tuontipuun alkuperän seurantaa. Tänäpäin Metsäliitolla on kaksi venäläistä pääauditoijaa ja yksi jokaisessa Baltian maassa tarkastamassa puuntoimittajien hakkuukohteita. Lisäksi auditointia tehdään muunkin henkilöstön voimin, jotka oman toimen ohessa tekevät puun alkuperätarkastuksia esim. puunostomatoillaan.

Puun alkuperäauditoinnit ovat edelleen merkittävä osa tarkastustoimintaa tuontipuun hankintalähteillä. Auditotijat tarkastavat puuntoimittajien hakkuuiden laillisuuden eri asiakirjoista ja paikan päällä metsässä. Auditotijat tarkastavat laajasti puunmyyjien toiminnan laatua: ympäristöasioiden huomioimisen, metsänhoitoa ja puunkorjuuta sekä työturvallisuutta.

Puuntoimittajat, jotka ovat sitoutuneet pitkäaikaisiin metsänvuokrasopimuksiin, kestävään metsätalouteen ja paikallisen väestön työllistämiseen, saavat Metsäliiton auditoinneissa lisäpisteitä, ja yhteistoimintaa tällaisten toimijoiden kanssa pyritään lisäämään. Puun toimittajat ovat nykyään jo suurimmalta osin sopeutuneet tarkastustoimintaan ja ymmärtävät, että se on pitkäjänteen liiketoiminnan edellytys sekä puun myyjälle että ostajalle.

Puun alkuperän hallinnan avuksi on saatu yhä korkeampaa tekniikkaa: paikkatietojärjestelmät (GIS) ovat apuna jo tuontipuunkin toimituksissa. Metsäliitolla on tuontipuualueilta digitaaliset kartat, joista selviää esim. suojelualueet ja muut alueet, joissa hakkuut on kielletty tai jotka ovat metsätalouden rajoituksen piirissä. Älykartat ovat apuna auditointien

suunnittelussa ja ne ohjaavat tarkastustoimintaa sinne missä sitä eniten tarvitaan. Karttajärjestelmä visualisoi puuntoimittajien hakkuualat kartoille ja helpottaa alkuperäketjun hallintaa järjestelmän tuottamien poikkeama-raporttien avulla.

Puuntoimittajien lähettämät alkuperätiedot, tietojen tallentaminen tietojärjestelmään, hakkuualojen visualisointi kartoille sekä hakkuualojen ja itse puun toimittajien auditointi muodostavat järeän tarkastuspatterin. Sen lisäksi puun alkuperän hallintajärjestelmän toimivuutta tarkastaa kolmas, neutraali osapuoli - sertifiointiyritys. Metsäliiton puun alkuperän hallintajärjestelmä sisältyy yrityksen laatu- ja ympäristöjärjestelmään (ISO 14001 ja ISO 9001 sekä PEFC Chain of Custody), jonka on sertifiointi Bureau Veritas Quality International. Kolmannen osapuolen verifioima järjestelmä lisää asiakastytyvyyttä ja on tapa osoittaa toiminnan jatkuvasta parantamisesta.

Puun alkuperän hallintajärjestelmät torjuvat laittomia hakkuita

Puun alkuperän hallintaan liittyy läheisesti henkilöstön ja liikekumppanien ympäristökoulutus. Vain asian tärkeyden ymmärtämisellä saadaan hyviä tuloksia ympäristöasioiden hoidossa. Ympäristöasioiden hallinta on luonnollinen osa puukauppaa. Metsäliitto aloitti tänä vuonna uuden ympäristökoulutusohjelman Venäjällä, jossa tänä vuonna koulutetaan yhteensä n. 150 Metsäliiton venäläistä työntekijää ja puuntoimittajaa. Koulutuksen on oltava jatkuva prosessi - ympäristökoulutus saa jatkoa tulevinakin vuosina.

Toiminnan tehostamiseksi Metsäliitolla on puunhankintayrityksiä tuonti-puun hankintamaissa. Omat yritykset ja paikalliset osajat vahvistavat asemaa puunhankinnan operatiivisessa toiminnassa ja auttavat hallitsemaan paremmin myös puun alkuperäketjuja.

Toistaiseksi Venäjältä ei ole saatavissa merkittäviä määriä sertifioidua raaka-ainetta. Venäjän metsiä on sertifioitu vasta vähän, mutta sertifioidun raaka-aineen osuus kasvaa koko ajan. Baltian maiden valtion metsät ovat suureksi osaksi sertifioituja, siten sertifioidun puuraaka-aineen hankinta näistä maista on jo mahdollista.

Tuontipuun laillisuus puhuttaa. WWF:n mukaan jopa 27 % Suomeen Venäjältä tuotavasta puusta on laitonta. Euroopan metsäinstituutin mukaan Venäjällä hakatusta puusta 10-15 % on laitonta. Viranomaisten luvut vaihtelevat 0,6 – 10 %. Laittomien hakkuiden määritelmäkin puhuttaa. Metsäteollisuus määrittelee laittomaksi puun joka on hakattu vastoin paikallista lainsäädäntöä. Ympäristöjärjestöjen laittomien hakkuiden määritelmä on laajempi kattaen kuljetuksen, kaupan, verot ja tullit.

On tärkeää, että maan viranomaiset ja kansalaisetkin ottavat vastuun laittomien hakkuiden torjunnasta. Siksi onkin positiivista huomata, että venäläiset viranomaiset ovat avoimesti ottaneet ongelman esille ja

lanseeraavat omia toimenpiteitään laittomien hakkuiden torjumiseksi. Suomalaiset metsäyhtiöt ovat sertifioituilla puun alkuperän hallintajärjestelmillään tehokkaasti vähentäneet laittomuuksia puunhankinnassa ja ovat saaneet tästä kiitosta myös venäläisiltä ympäristöjärjestöiltä. Suomalaiset ovatkin haastaneet muut toimijat kuten paikalliset metsäyhtiöt rakentamaan vastaavia hallintajärjestelmiä. Selkeää näyttöä ei ole siitä, että Suomeen toimitettaisiin laitonta tuontipuuta.

Kaikki toimijat olemme varmasti yhtä mieltä että laittomat hakkuut on torjuttava: ne vääristävät tervettä kilpailua ja markkinataloutta, eivätkä mahdollista pitkäjänteistä ja kestävää liiketoimintaa. Metsäliitto jatkaa puun alkuperän hallintajärjestelmiensä kehittämistä – meillä on vankka käsitys siitä, että hallintajärjestelmät ovat tehokas keino torjua laittomia hakkuuta.